

Rassler Károly rézkarca

1969 ÁPRILIS

KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ

1959
1969

TIZ ÉVES A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE

Mielőtt a Kisgrafika Barátok Köre eddigi működéséről és eredményeiről beszámolnánk vessünk egy rövid visszapillantást Körünk elődj eire s a magyar ex libris gyűjtés múltjára.

Magyarországon az ex libris gyűjtés nyugati példára a XIX. század második felében kezdődött. - Az intenzív gyűjtés azonban csak a század végén indult meg, ez a tény ösztökölte 1909-ben Sz. Lócsy Lászlót, hogy megalakítsa a Szent György Céhet, amely az akkori amatőröket és gyűjtőket tömörítette egy táborba. - A Céh aukciók rendezésével és kiállításokkal igyekezett minél több hívet szerezni az ex libris gyűjtésnek s cserelista megjelentetésével függetlenítette a magyar gyűjtőket a hasonló külföldi egyesületektől. - Folyóiratuk a "Gyűjtő" igen nagy népszerűségnek örvendett s legszebb kiadványuk külön számaiból igen szép könyvet jelentettek meg, mely ma is az ex libris gyűjtők csemegéjének számít. Az első világháború után a Szent György Céh működését megszüntette s hosszú éveken keresztül az ex libris gyűjtésnek szervezett irányítója, egyesülete nem volt.

Csaknem egy időben indult meg a szervezés Budapesten és Debrecenben a 90-es évek elején egy ex libris gyűjtő egyesület megalakítására. Budapesten Dr. Aradny Kálmán és Pinterita Tigris kezdeményezésére 1932-ben megalakult a Magyar Exlibris Gyűjtők Egyesülete /M.E.G.E./, Debrecenben 1935-ben Nagy József és dr. Székessy Géza kezdeményezésére az Ajtósi Dürer Céh. Míg az előbbi a "Kisgrafika" című, addig az utóbbi a "Magyar Exlibris" c. folyóiratot jelentette meg.

A két egyesület eredményes munkáját számtalan kiállítás és szebbnél-szebb grafikai kiadványok, mappák megjelentetése tanúsítja. A két egyesület majd 500 taglétszámot tartott nyilván, ami az ex libris gyűjtés elterjedésének egyik bizonyítéka.

A második világháború után mindkét egyesület megszüntette működését és majdnem 15 évek kellett elmúlni ahhoz, hogy a gyűjtői kedv újra fellángoljon s lehetővé váljon a grafikusok és gyűjtők egy táborba való tömörítése.

1956-ban Réthy István összehívta az akkor ismert gyűjtőket a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége helyiségébe, akik lehetőséget nyújtottak ahhoz, hogy a szövetség egyik szekciójaként megalakuljon az ex libris gyűjtők szakszervelete. - Az ellenforradalmi események azonban a szakszervelet létrejöttét megakadályozták 1958 végén Réthy újabb szervezéshez fogott, Selmeczi Károly grafikus segítségével kapcsolatot teremtett a Fiatalkor Művészek Stúdiója egyik tagjával Stettner Bélával. Réthy négy oldalas memorandummal fordult a Stúdióhoz s kérte, hogy a fiatal művészek közbenjöttével tegyék lehetővé a Kör megalakulását. A Stúdió magáévá

tette Réthy memorandumát és a Képzőművész Szakszervezet felhatalmazását adott kettőjüknek a Kör megszervezésére. Összegyűjtötték az akkor ismert régi ex libris gyűjtőket, valamint az ex libris készítővel foglalkozó grafikus művészeket és 1959. április 25-én a Fészek Művészklub egyik szekciójaként megalakult a Kisgrafika Barátok Köre, amelynek akkor alapító tagjai a következők voltak: Dr. Arady Kálmán, Galamos Ferenc, Dr. Illyés Sándor, László, Nagy József, Réthy István, Reisinger Jenő, Dr. Sós Rezső, Szentessy Flórián, Tompos Ernő és Dr. Wiltner Sándor.

A Kör működését 76 taggal kezdette meg. Egyik célkitűzése volt a közvetlen kapcsolat megteremtése művész és a gyűjtő között. Ennek a baráti kapcsolatnak az volt az eredménye, hogy az első 5 évben 102 ex librist a alkalmi grafikát készítettek művészeink a olyanok is bekapcsolódtak az ex libris készítésébe, akik a grafika ezen ágával korábban nem foglalkoztak. Ezek a művészek nemcsak a hazai, de a külföldi gyűjtők szemében is élvonalbeli művészeknek számítanak, amit mi sem bizonyít jobban, hogy számtalan külföldi nagy gyűjtő fordul hozzájuk ex libris készítés megbízásal. Ezek közé tartozik Gál Ferenc, Kékesi László, Kaveczky Zoltán, Vertel József rézmetszők.

Taglétszámunk egyre nőtt, amihez a vonzerőt a Fészek klub is adta, ahol klubdelutánjainkat rendezzük. A gyűjtés előmozdítása érdekében többször adtunk ki cserelistát, amelyeket a társeseményeknek is megküldtünk, s ezzel életjelt adtunk létezésünkről. - Levélben is bejelentettük mintegy 26 külföldi társesületnek a megalakulásunkat, ahonnan ez alkalomból örömmel üdvözölték körünket.

A nemzetközi viszonyban első jele az 1960-ban a VII. bécsi nemzetközi ex libris kongresszusra való meghívása volt körünknek. Sajnos azon tagjaink még nem vehettek részt, de a VIII. kongresszuson Lipszében 1961-ben már szép számmal jelentek meg a magyar grafikusok és gyűjtők is. A kör pedig lo fametszetet tartalmazó mappát küldött a kongresszus résztvevőinek.

A IX. ex libris kongresszust 1962-ben Párizsban rendezték meg; sajnos ezen nem tudtunk résztvenni. - Az ez alkalommal is küldött ex libris mappa ajándékunk későn érkezett meg, de erre a francia hatóságok oly magas vámot vetettek ki, hogy azt részünkre a legnagyobb sajnálkozásuk mellett visszaküldték.

A X. krakkói ex libris kongresszuson 1964-ben már igen nagy számú magyar küldöttség képviselte körünket. Mintegy 26-an vettek részt tagjaink közül. A krakkói televízió pedig Réthy István útunk kárt a megnyitás előtti televízió-beszélgetésre hívta meg. A reprezentatív kiállítású ajándék-mappánk még a nyugati gyűjtők számára is meglepetés volt.

Hasonló mappával vettünk részt 1966-ban Hamburgban megrendezett XI. ex libris kongresszuson is, amelyen körünket mindössze három gyűjtőtársunk képviselhette.

A legutóbbi olaszországi comoi XII. ex libris kongresszuson a magyar csoport már ismét szép számmal vett részt, ezúttal sem maradt el a sokkott ajándék-mappánk, bár szerényebb kontóban, mint a két korábbi.

Már a párizsi, krakkói, majd hamburgi kongresszusokon került a kongresszusok delegációját egy Budapesten tartandó kongresszus megrendezésére. - Ezen kérésünk meghallgatásra csak a tavalyi budapesti kongresszuson talált, amikor is a Csehszlovákia és Polónia

kérése ellenére a delegátusok egyhangulag megszavazták Budapestnek 1970. évre a kongresszus megrendezésének jogát, - amely Körünk eddigi munkájának az elismerését is jelenti.

Ez a hosszú eltolódás nem a magyarság elleni rokonszeny hiánya miatt történt, hanem egy Krakóban hozott határozat értelmében a kongresszusokat úgy kell megtartani, hogy a szocialista és kapitalista országok váltsák egymást.

A comói kongresszus közgyűlésén az egyes országok egyesülteinek elcsúszsereve a FISAE megválasztotta a következő két évre a FISAE vezetőségét, amelynek feladata a Kongresszus megrendezése s ennek elnökekül Dr. Semszay Endort választották meg, míg az elkövetkező két évre a FISAE titkára Réthy István, pénztárosa pedig Dr. Illvény Sándor Jászó lett.

Az 1970. évben tartandó budapesti kongresszus megrendezése igen nagy feladatot ró Körünkre. - Több kiállításról, előadásról, szórakoztató programról, bankettéről kell gondoskodnunk, hogy az ne maradjon el az előző kongresszusok színvonalától. Ennek érdekében a vezetőség az előkészületi munkálatokat már megkezdte és kibővítette létszámát olyanokkal, akik szívesen dolgoznak a kongresszus sikere érdekében. Így az előkészítő bizottság tagjai a Imre lettek. Dr. Kaszó Elekné és Dr. Soós

A kongresszusra a szocialista országok grafikusaiból és gyűjtőiből nagyobb létszáma számítottunk, de igen nagy érdeklődés mutatkozik a nyugati országokból is. Mintegy 300 fő részvételére számítottunk. - A kongresszus ideje előreláthatólag 1970. szeptember első hete lesz.

Meg kell még emlékeznünk arról is, hogy nem csak Budapesten, de vidéken is szeretnénk bővíteni a grafika iránt érdeklődők létszámát. Ennek érdekében Pécsen Szentesi Flórián és Dr. Hetey Ottó szervezésében 1962-ben indult meg a pécsi helyi csoport megalakítása s a csaknem 6 éves helyi csoport ma közel 50-es taglétszámmal dolgozik fáradságteljes munkájuk eredményeként.

Most van alakulóban az AGRI csoport, amelynek vezetésével Ebergényi Tibor ottani tagtársunkat biztuk meg. A debreceni Éles Pétert is felkértük az ottani helyi csoport megalakítására, hiszen a kisgrafika terén Debrecennek komoly múltja van s reméljük, hogy elfoglalja az annak idején igen tevékeny Ajtósi Mírer Céh helyét.

Nem szabad elfeledkeznünk veszteségeinkről sem. 1962-ben meghalt alelnökünk Nagy József kollégiumi igazgató, az ország legöregebb és leglelkesebb ex libris gyűjtője, aki Debrecenben az Ajtósi Mírer Céh megalakulásának egyik legfőbb mozgatója volt. - Ugyanezt mondhatjuk Dr. Arady Kálmánról, aki csaknem ugyanazon időben Budapesten a M.E.G.E.-nek volt egyik alapítója és művészeti alelnöke.

Művészeink közül két külföldön is igen sokra becsült művészt vezetettünk el: Drahas Istvánt és Kaveczy Zoltánt, előbbi mintegy 700 fametszet ex libris készítésével írta be nevét a magyar ex libris irodalom történetébe, míg az utóbbi rézművészetével szerzett sok hívet úgy itthon, mint külföldön. Szeretettel és nagy megbecsüléssel gondolunk rájuk vissza és emléküket megőrizzük. Az elmondottak után úgy érezzük, hogy mindent elkövetünk az ex libris és a magyar kisgrafika népszerűsítése érdekében és a több mint 100 hazai és 60 külföldi kisgrafikai folyóirat cikk az egyes művészekről, sőt gyűjtőkről, világos bizonyítéka annak, hogy a magyar kisgrafika elfoglalta az őt megillető helyet világviszonylatban is.

Réthy István KPK titkár

Vessprémi Endre rézkarca

FORRADALOMRÓL FORRADALOMRA

RÉZKARCKIÁLLÍTÁS A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
50. ÉVFORDULÓJÁNAK TISZTELETÉRE.

A Magyar Tanácsköztársaság jubileumához kapcsolódik a Képcsarnok és az MSZMP Párttörténeti Intézete által rendezett kiállítás, melyet a Csók galériában 1969 március 1-én Vass Henrik a Párttörténeti Intézet igazgatója nyitott meg. Negyven grafikus 120 rézkarcát most első ízben láthatta a közönség, mivel azok állami megrendelésre készültek és albumokba kötve terjesztették. - Több sorozat legszebb lapjait válogatták össze azzal a céllal, hogy az 1890-es első május elsejei munkásünnepől a felzabadosulásig terjedő időszak egyes eseményeit tárja elénk a magyar grafika kiváló alkotásainak tükrében. A stíluskülönbségek ellenére a kiállítást egységbe foglalja grafikusaink szándék-azonossága: a magyar munkásmozgalom hősi multjának művészi ábrázolása. A kiállításon résztvevő művészek: Bálványos Huba, Barczy Pál, Bojtos Károly, Czinke Ferenc, Csánády András, Csizmadia Zoltán, Csurgói Máté Lajos, Ék Sándor, Feledy Gyula, Gacs Gábor, Gyulai Liviusz, Hincz Gyula, Isre István, Iván Szilárd, Jurida Károly, Kondor Lajos, Konstantin László, Kórusz József, Lenkey Zoltán, Lukovszky László, Major János, Maurer Dóra, Gy. Molnár István, Móré Mihály, Nagy Zoltán, Pálfalvi János, Pásztor Gábor, Raszler Károly, Rozánits Tibor, Sáros András Miklós, Silberhorn Tibor, Somodi László, Stettner Béla, Szűcs János, Váci András, Varga Gyula, Varga Nándor Lajos, Vati József, Veszprémi Endre és Würtz Ádám.

A nagysikerű, jól rendezett kiállítást március 8-án zárták. Az egy hetes nyitvatartást nagyon rövidnek tartjuk.

ELKÉSETT KÖSZÖNTÉS

FERY ANTAL

HATVANADIK
SZÜLETÉSNAJARA

Kedves Barátom,

nát igen, az élet eliramlik és Te is elérkeztél a bűvös hatvanadik évhez, ahol az ember önkénytelenül is megáll és számadást csinál. Bár mi tudjuk legjobban, hogy a mérleg pozitív, az ember ilyenkor inkább hátra néz már, mint előre, de fut tovább a megvalósítatlan vágyak után, a gyermekálmok anyatajzú szépségeit melengeti a lelke mélyén, megpróbálja megfejteni a megfejtethetlen titkokat - s az alkotáshoz pihenést nem ismerő, nyugalmat is csak ritkán adó lényében ég. A lélek még fiatal, friss benyomásokra szomjas, de a testben már rostonként roppan az idő foga. Azonban, mint minden vérteli művész, Te sem méricskéled a múlt időt, mert minden napodat pirosbetűs ünneppé avatja az alkotás. S az alkotás maga az élet. Most, amikor életed e fontos fordulóján hivatalos kitüntetés helyett a szeretet és megbecsülés láthatatlan ordóját tüzzik a mellre, felsorakozik mögöttünk az ex libris és kiegészítő hazai és külföldi barátainak végeláthatatlan serege s meghajtja a szíved az elismerés nokázniú zászlaját.

Mit is szeretünk és becsülünk Benned? Kládsorban az embert, aki a szegénység infernójából indult és ma, az elismerés osucán is testvérenek érez minden szegényt és minden elesettet. A cabndességedet, amely férfias erőt takar, a humorod, amely mosolyt fakaszt, anélkül, hogy bárkit is bántana. Hum-vér emberségedet, amely az izes falatot, a jó pohár bort éppen úgy élvezni tudja, mint az irodalom vagy a művészet halhatatlan alkotárait. Szeretetedet, amely a családon keresztül mindenkire kisugárzik, aki a közeledbe ér. Hitedet az emberben és az emberi jóságban, amelyet a csalódások sem tudtak elkojtotni. A közösségben való felolvadásodat, amely erőd és magabiztosságod szikla-alapja. Önzetlenségedet, amely, ha kell, az áldozatokat is könnyűvé teszi. Szerénységedet, amelyet a legnagyobb siker sem tud kikezdeni. Elpusztíthatatlan optimizmusodat, amely minden alkotásból sugárzik és bűvkörébe von mindenkit, akihez láthatatlan sugara elér. És végül hitedet a művészetben, az örök szépségben, amely annyi feledhetetlen élménnyel ajándékozott meg mindnyájunkat.

Ury

Szigedi

Művészetekben nem ismertél kis, vagy nagy feladatokat; minden munkádba egész tehetséged adtad a ezért nyertél meg minden játszámát. A merkantilgrafika mindennapos taposómalma mellett /amelyben nemcsak sokat, de maradandót is alkotnál/, az Iparművészeti Főiskola elvégzése óta az ex libris és a kisgrafika volt az, amely kielégítetlen művészi álmaidra kielégülést hozott. A fametszet legnagyobb magyar mesterei közé nőttél fel, a műfaj minden titkát birtokodba vetted s megtanultad, hogy lehet kicsiben is monumentálisat alkotni, kevés sel is sokat mondani s élményeidet, ötleteidet úgy képre váltani, hogy az egyszerűségben is benne legyen a bonyolultság, a sokarcúságban is a lényeg. A fa engedelmes eszköz lett a kezéd alatt, keménysége adta művészeted férfias erejét. Megtanultad mások egyéniségét úgy megragadni, hogy láthatóan, vagy láthatatlanul átűssön rajta saját művészegyeniséged is. Gyakran maroktól bele keletrejtött népünk ősi művészetének kinccseladásába; madaraid és stilizált virágaid egy elszüllyeat kultúra lassan fele-

désbe ment emlékeit hozták felszínre. Ex libris művészeink közül a nemzeti jelleg nálad jelentkezik leginkább; művészeted gyökerében magyar, anélkül hogy magyarkodni akarnál. De bele tudod magad élni az asszir istenek világába ugyanugy, mint a középkori várak hétköznapjaiba, a vitorlás hajók hősi-romantikus korszákába ugyanugy, mint a modern technika bosszorkánykonyhájába. Művészeted középpontjában azonban mégis az ember áll, az esendő és világhódító, a bűnös és a megigazuló, a magányos és a közösségi ember; én, te, ő - a testvéreid. Kitűnő portré ex libriseid /Shakespeare, Dante Gorkij stb./ ugyancsak ezeknek a tulajdonságoknak a jegyében fogantak. Lényegében mindent tudsz, amit ebben az intim műfajban tudni kell és tudni lehet; ebben rejlik művészeted és sikered titka.

Nevéd elválaszthatatlan a XX. század második harmadának magyar ex libris művészetétől; mindenütt ott voltál, ahol az ex librisnek híveket lehetett szerezni, és ahol bizonyítani kellett. Ott voltál már a MEGE bölcsőjénél s mikor a második világháború viharainak előült-

vel megalakult a **Kisgrafika Barátok Köre**, elsőik között jelentkeztél a zászló alá.

1959 óta ott voltál mindenütt, ahol a magyar ex libris és kisgrafika a közönség elé került. Az 1961. évi Fényes Adolf tereben megrendezett kiállításunkon, az 1964-ben az Országos Széchényi Könyvtárban megrendezett "Magyar írók, művészek, tudósok ex librisei" o. kiállításon, az 1965. évi Dürer tereben megrendezett kisgrafika és ex libris kiállításon mindenki gyönyörködhetett alkotásaidban. De szerepeltek lapjaid az 1965. évi pécsi, kaposvári és debreceni ex libris kiállításokon, az 1967. évi békéscsabai s az 1968. évi gulyai ex libris kiállításokon is. Az Országos Széchényi Könyvtár 1964-ben azzal tisztelt meg, hogy egyéni kiállításon mutathattad be kisgrafikád legszebb alkotásait. E kiállításodhoz katalógus is készült életrajzzal, oeuvre-listával s önvallomással, amely az ex libris apoteozisa. Az 1963. évi II. Miskolci Országos Grafikai Biennálén ugyancsak ex librisekkel szerepeltél - egyedül a kiállító művészek közül - s munkáidat a rendező cég különdíjjal jutalmazta.

Külföldi szerepléseid talán még hazai szerepléseidnél is nagyobb visszhangot vertek. Ott voltak lapjaid a lipocsei/1961/ a párizsi/1962/, a krakkói/1964/, a hamburgi/1966/ és a comoi nemzetközi exlibris kongresszusokkal kapcsolatos kiállításokon s ex libriseid az e kongresszusokra készült magyar mappákban is helyet kaptak. De örömmel állították ki kisgrafikáidat, ex libriseidet a cannesi/1962/, a tallini/1963/, a viareggioi/1963/, a tarnowi/1963/, a padovai/1963/, a grazi/1964/, a római/1964/, a második tallini/1964/, a második tarnowi/1965 a portugáliai viseui/1965/, a grazi/1965/, a zentai/1965/, a zielona górai/1966/, a milánói/1967/ és az Enno Vajjal gyűjteményéből rendezett tallini/1967/ magyar, illetve nemzetközi ex libris kiállításokon is.

Lapjaidat szívesen köslik a magyar és a külföldi folyóiratok egyaránt; színes ex libriseid nem véletlenül kerültek be az "Exlibris i farver" című - az év legszebb színes exlibriseit bemutató - sorozat 1965. évi kötetébe s az 1968. évi kötet címlapjára. Mindenki egyetértett azzal is, amikor a

Feu

Kaly

comoi kongresszus reprezentatív kiadványába, az "Artisti dell'Ex Libris"-ben hazánk színeit Te képviselted. E kiadvány, amely a világ minden részébe eljutott, művészeted elismerésének újabb állomását jelenti.

Nem kis büszkeséggel tartjuk számon azt is, hogy az 1962. évi párizsi ex libris kongresszussal kapcsolatos Valentin Le Campion emlék-exlibris pályázaton negyedik díjat, az 1965. évi barcelonai, tengerészeti témájú exlibris pályázaton pedig második díjat nyertél, itthon pedig az újévi lapok versenyében 1963-ban harmadik, 1965-ben pedig első díjat értél el. Ez utóbbi lapodat, a réssos földgolyóba zárt Marsot a "Szocialista Művészetért" címlapján hozta le.

Amikor 1962-ben kiadtuk válogatott ex libriseidnek mappáját /Fery Antal 40 ex librise/ - addigi munkásságod sommázását adtuk az érdeklődők kezébe. Ez a kis munka már rég elfogyott és Te is előbbre léptél azóta. Hiszünk, hogy hamarosan újabb mappáddal is meg tudjuk lepni művészeted tisztelőinek egyre növekvő seregét.

Megbecsülésed maradandó jeleként sokat irtak rólad itthon is, külföldön is egyaránt. Itthon a Művészet és a Magyar Grafika méltatta érdemeid szerrint művészetedet, külföldön pedig a dán Nordisk Exlibris Tidsskrift és az éssz Punalipp mutatott be hazájuk közönségének. Nem véletlen tehát, hogy olyan sok a külföldi megrendelésre készült ex libriseid: lapjaidat mindenütt szívesen ragasztják be a könyvbarátok könyveikbe és szívesen helyezik el gyűjteményeikben.

Most, hogy életed jelentős határállomásán visszanezünk munkádra, eredményeidre, megérdemelt sikereidre, mit kívánhatnék mást a magam és a magyar exlibris gyűjtők nevében, mint erőt, egészséget és még sok, alkotásokban gazdag további évet - a magad megelégedésére és a mi örömünkre.

A régi barátsággal ölel

Galambos Ferenc

Fery Antal fametszetei

ABSZTRAKCIÓ ÉS EXLIBRIS

As absztrakció, amely lényegében először Kandinszkij "abszolút festészet"-ében jelentkezett, hajszálgýkerekivel a XIX. század mývészetébe nyulik vissza. Egyes képsómývészeti formaelemek ekkor kezdtek önnálósulni s a mývészet egyes alkotóknál az ornamantikára, vagy a mértani elemekre egyszerűsödött le. As absztrakt mývészet és annak egyes iskolái /a Delaunay féle orfizmus, Gonosarova rayonizmusa, Tatlin, Gabo, Kassák konstruktivizmusa, Pollock tasizmusa, Malevics szuprematizmusa stb./ mind nagyobb teret hódított, főleg nyugat mývészetében és diadalmenetében - amely lényegében a kapitalizmus válságának mývészeti kivetítődése volt - a dilettantizmus éppen olyan nagy szerepet játszott, mint a kapitalista műkerekedelem haszonerszési mohósága. As első absztrakt műveket felhalmozó museum, a New Yorkban létrehozott "Museum of non objective Painting", amelyet később Európában is számban hasonló intézmény követett, az absztrakt irányzatokat mývészet-történetileg is igyekezett szalonképessé tenni. As absztrakt mývészet uralma - ha bizonyos jelek arra engednek is következtetni, hogy egyedül távösítő voltában összintén már azok sem hisznek, akik csinálják - a nyugat mývészeti életében még igen erős; erről ugy a kiállítások, mint a mývészeti museumok szervezési politikája tanuskodik. Szerepét, jelentőségét azok nem tagadhatják, akik nem hisznek mývészi mindenhatóságában s nem értenek egyet vele; a modern építészetre s iparmývészetre kifejtett jótékony, erjesztő és felgazdagító hatására mindenkinek fel lehet és fel kell figyelnie. As absztrakció azonban nem lehet és nem lesz a mývészet végső állomása; mint minden stiluszirányzat, as élet és a mývészi fejlődés esen is át fog lépni, hogy maradó elemei és eredményei beépülve a fejlődés új szakaszába, a jövő új mývészetének alapjául szolgáló multbeli örökséget még gazdagabbá tegyék.

Mi is valóban as a sokat emlegetett absztrakció, mint mývészeti irány? Absztrakt mývészet az, ami nem ábrázol, ami eleve elvet minden felismerhető tárgyat és csak a színek, vonalak, síkok viszonylataiból, dermedtségéből vagy ritmikus kavargásából próbál kialakítani nem is annyira esztétikai, mint inkább pszichológiai összefüggést, vagy valami belső, csak a mývész alkotói világában megszülető és a közönségben vagy visszhangot kiváltó, vagy közömbösséget, érdektelenséget eredményező logikai rendet. As absztrakt mývész tehát tagadja a mývészetben a társadalmi / s így as egyéni / valóság szerepét, a mývészi megismerés eddig elfogadott specifikumait s lemond a jelenség-lényeg, a konkrét-általános, as érségi-fogalmi dialektikus egységéről.

S mi az ex libris? Olyan sokszorosított grafikai lap, amely könyvnek valamely személyhez, vagy könyvtárhoz való tartozását dokumentálja és képes ábrázolásában a könyv tulajdonosának nevére, foglalkozására, kedvtelésére - lényegében tehát egyéniségére utal.

Ha a két meghatározást összevetjük, rögtön kitűnik, hogy az absztrakció, mint képzőművészeti módszer és az ex libris, mint gyakorlati célt is szolgáló művészeti produktum éppen annyira összehérhető, mint a tűz és a víz, a háború és a béke, vagy a jó és a rossz. Az egyik a másikat tagadja. Az absztrakció azt tagadja /a konkrét ábrázolást/, ami a másik céljának betöltéséhez /a tulajdonos egyéniségének egyedi, mással lehetőleg össze nem téveszthető megragadása/ multhatatlanul szükséges. A jó ex libris alkotójáról éppen úgy vall, mint tulajdonosáról; Janus-arcának mindkét profilja éles kell hogy legyen. Az absztrakt ex libris azonban csak az alkotójáról ad képet, a másik fél azonban, a megrendelő, továbbra is ismeretlen marad s ennek az sem mond ellent hogy a neve rajta áll a grafikán.

Az absztrakció lényege és az ex libris lényege közötti kibékíthetetlen különöség következtében, az absztrakciónak nem sikerült az ex libris művészet területén tért hódítania s az absztrakt ex libris viszonylag kevés. Meghonosítása legjobb tudomásunk szerint a lengyel Ryszard Krzywka /1925- / nevéhez fűződik; absztrakt ex librisein jelenkező mértani vonalai, egymást metsző síkjai, színeinek konstruktivista elhelyezési rendje nem eredményeztek rossz grafikát, de mint ex librisek /exlibris Chocilowska-ki, exlibris Pawlowski stb./ céljukat tévesztett alkotások. Pedig Krzywkanak az I. Malborki Exlibris Biennálén, hazai és külföldi kiállításain bemutatott, nem absztrakt jellegű ex librisei az igen erős lengyel mezőnyben is magas művészi színvonalat képviselnek.

A másik ismert ex libris művész, aki újabban az absztrakció formanyelvén igyekszik saját ex libris művészetét megújítani, a holland Jan Battermann. Modern ihletű realista, szürrealista, stb. lapjait ismerik és szeretik szerte a világban. Absztrakt ex librisei /exlibris Jan Rhebergen, exlibris Cees Andriessen stb. / mozaikszerűen feldobott színfoltjaikkal, szaggatott vonalritmussal kitűnő textilminták lehetnének, de mint ex librisek nem egyebek, mint egy kiváló alkotó játékos ötletei, érdekes kuriozumok.

Ryszard Krzywka és Jan Battermann mellett van még jó néhány kevésbé ismert, vagy ismeretlen grafikus, aki kizárólag absztrakt ex librisekkel próbál az ex libris művészet berkeibe betörni. Neveiket mellőzzük, annál is inkább, mert ezek legtöbbször teljesen dilettáns alkotások s az absztrakciót kizárólag tehetségtelenségük, ötlettelenségük palástolására használják. A köklelkedés azonban, önmagában előbb-utóbb leleplezi a mögöttes megbúvó látáserzéketlenséget, érzelmi kiaszottságot, ötlettelenséget és talentumhiányt.

Mint fentebb már elmondottuk, az absztrakció jelentőségét - sem tagadni, sem tulbecsülni nem szabad. És ha az ex libris céljának megvalósítására önmagában nem is alkalmas, a felhozott példák alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy egyes elemei, technikai megoldásai az ex libris céljaira is felhasználhatók s a jövőendő ex libris stílusok kialakításában nyomokban kimutatható lesz a hatása.

— bos —

RÁKÓCZY FERENC

EGY FIATAL MAGYAR
EXLIBRIS-MŰVÉSZRŐL

Az ember ősidők óta vonzódik a széphez. Legnagyobb részük megmarad a szép élvezeténél s csak kevesek osztályrésze a szép művelése, maga az alkotás. A művész tehetséget olthatatlan láng tűzi és hajtja hogy ünnepi formában, a művészet különböző megjelenítési eszközeivel valljon a világról és önmagáról. Akinek módja van rá, hogy művészi tehetségét értő mesterek kezén, iskolák, műtermek segítő-tanító falai között csiszolhassa, az könnyű úton jár s hamar ölébe hull a siker; az autodidakta művész útja azonban sokkal rögzöbber; minden előrelépést saját magának kell kitapogatnia, működését gyakran kíséri kétség és megtorpanás, de ha tehetsége kitartással, önkritikával párosul, úgy előbb-utóbb eljut a művészetig. Így történt ez a fiatal magyar grafikusművész, Rákóczy Ferenc esetében is.

Rákóczy Ferenc 1931-ben született egy Sopron megyei kisközségben: Csepregen. Családja több generáción keresztül a kádár mesteriséget ünté s híven a régi kézműves hagyományokhoz, nemcsak jó, de szép munkát is igyekeztek végezni s boros hordókat mindig faragások díszítették. Rákóczy Ferenc így találkozott már kisgyermek korában a széppel, így ismerkedett meg a fával, az ember egyik legősibb anyagával s így tanult meg maga is korán bánni tudni a szerszámokkal. A középiskoláit már Budapesten végezte s faipari technikumban tanult. Prózái hivatása mellett azonban mindenhez vonzódott, ami művészet: az irodalomhoz éppen úgy, mint a zenéhez, a képzőművészethez éppen úgy, mint az iparművészethez. A furó-faragó őök vére belőle is csakhamar kiütöközött és szebbnél szebb csontfaragások, kis-

plasztikák, faberakások kerültek ki a keze alól. Vonzódása azonban mind jobban a grafika felé vitte. Döntő hatással volt rá Varsányi Pál, jeles magyar fametsző művész 1958 évi grafikai kiállítása, ahol a fekete-fehér művészete végleg igézetébe fogadta. "Palán a falusi esték árnyai a meszelt falakon váltották ki belőlem a folt és a vonal, a fekete és a fehér tiszteletét" - írja önvallomásában. Azonban tudja, - érzi, hogy tanulnia kell s a Vasas Szakszervezet Képzőművész Köre adja meg neki a nélkülözhetetlen alapokat, amelynek 1958 óta szorgalmas tagja s amelynek kiállításain is rendszeresen szerepel. Itt tanult meg rajzolni, a fametszés alapjait pedig számtalan kísérlet alapján maga sajátítja el. Sok a mondanivalója s így sokat alkot; a fametszet és a linometszet áll legközelebb hozzá. A fametszetet a komoly érzelmek, a magvasabb mondanivaló számára tartogatja, míg a linometszet a játékos ötletek a spontán benyomások gyors rögzítésére szolgál.

A színet nélküli művészeti gyakorlat, a muzeumok, kiállítások állandó látogatása, a gyűjtőkkel, művészekkel való személyes kapcsolat, majd barátság, az egyre gazdagodó saját grafikai gyűjtemény s a hazai és külföldi utak nemcsak technikai tudását csiszolták egyre önállóbbá és hajlékonyabbá, de izlését is kifinomították s művészeti elképzeléseit is kiterjeszték. A baráti tanácsok helyébe az elismerő szavak léptek s a segítők keznek meg kellett tanulni gratulálni is.

Kakóczy Ferenc, a fiatal grafikus, indulásától kezdve különös vonzalmat áruolt el az ex libris és a kisgrafika iránt. Ma már több, mint 80 lapból álló kisgrafikai oeuvre-ján mérhető az a nagy fejlődés amelyet közel tíz év alatt meg

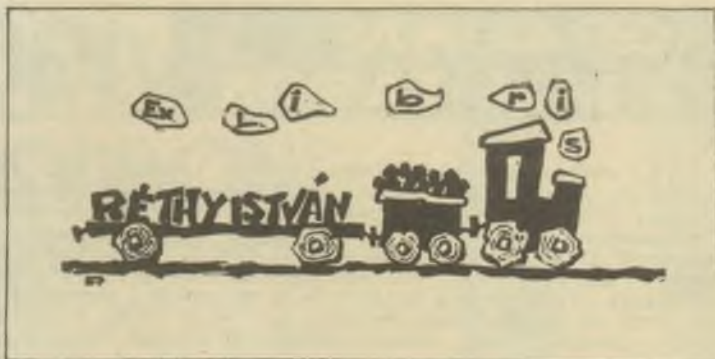

Jakab
könyve

tett. 1959-ben már résztvett a Kisgrafika Barátok Köre I. budapesti ex libris kiállításán, s az 1964 évi krakkói, majd az 1966 évi hamburgi ex libris kongresszusok nem csak ex libris művészetének horizontját tágították, de alkalmat adtak neki arra is, hogy alkotásainak legjavát Európa gyűjtői és művészei elé vigye. Munkáiból mindkét kongresszusra egy-egy mappa készült s est a szakértők szívesen fogadták. A Tanowban megrendezett ex libris kiállításon ex libris művészetét már lapjainak gazdag sorozata képviselte.

Kakóczy Ferenc exlibris művészetét realista szépséglátás erőteljes kompozíciós rend s részletező előadásmód jellemzi. Tematikailag különösen a városrészletekhez és a műemlékekhez vonzódik s ilyen jelle-

gű alkotásai valóságúsége mögött érezni az egyéni élmény lírai ellágyulását és közvetlen melegét. Az építéssel nagy alkotásaira való rácsodálkozás frissességét érzik ezek a lapok s többszínű világuk sem mossa el a vonal uralkotó szerepét. Gyermek-exlibriseit suta bár, keresetlen egyszerűség teszi hitelessé és vonzóvá; aki ezeket a lapokat megalkotta, az nem csak érti, de szereti is a gyermekeket. Pinom színérzéke jól jelentkezik többszínű, linometszetű lapjain; nem törekszik kifejezett festőiségre s bár csak rajzi mondanivalót igyekszik a színnel hangsúlyozottan aláhuzni, mégis hat színeivel is s különös atmoszférát teremt, amelyre a néző rokonszenvvel reagál. Betűi azonban nem mindig szerencsések, stílusában nem mindig alkalmazkodnak a lap szelleméhez s gyakran idézik a szecesszió letűnt világát s így megbontják a grafikailag jó lapok harmóniáját. Ez a mulasztás azonban sok nagy ex libris művésznél is megtalálható, ma még kevesen tanulták meg együtt-komponálni a feirratot a képpel s ez az a terület, ahol a fiatal művészek elsősorban új utakat kell keresnie.

Az ex libris mellett sok alkalmazott grafika /meghívó, katalógus stb./ is készül a fiatal grafikus műhelyében. Ötletgazdagságát, színérzékét ezen a területen is jól kamatoztatja. Pár illusztrációja arra enged következtetni, hogy van érzéke távoli korok és tájak, idegen érzések rajzi megfogalmazására is s nyugodtan állíthatjuk, hogy mint könyv-illusztrátor is megállná a helyét.

S ha még elmondjuk róla azt is, hogy a grafika mellett az éremművészethez sem lett külön /Van Gogh plakettjét kiállításra is láthattuk/ s hogy a művészi alkotás mellett is művészet népszerűsítését is feladatának tekinti /főleg a nagyobb gyárakban, munkások részére rendezett grafikai kiállításokon keresztül/, úgy érzem, hogy mindent elmondoztam a fiatal művésztől, amit személyéről és művészetéről ma el lehetett és el kellett mondani. A megtett ut remélni engedi, hogy fejlődése egyre feljebb lép s alkotásai csakhamar ott lesznek a magyar ex libris művészet élvonalában.

GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSOK

1969

Az eddigiekhez hasonlóan ez évben is több bel- és külföldi kiállítást rendezünk a magyar grafika legújabb termésének bemutatására. Itthoni kiállításaink jó része a Magyar Tanácsköztársaság jubileumához kapcsolódik. A "Forradalomról forradalomra" című rézkarckiállításán kívül /lásd 541. old./, "Hogy alkothasson as ember" című nemzetközi katonai képzőművészeti kiállításon, melyen hét szocialista ország állította ki anyagát, a grafikai alkotások tekintélyes számmal szerepelnek, és ezeken belül a magyar grafikusok: Bükkösi Gábor, Czinke Ferenc, Ék Sándor, Feledy Gyula, Gacs Gábor, Hincz Gyula, Kondor Béla, Legéndi József, Lendvay Zsigmond, Makrisz Zizi, Raszler Károly és Stettner Béla nagyrészt 1919-el és a felszabadulással foglalkozó lapjaikat állították ki. A tárlatot a Múcsarnokban 1969. február 22 - március 23. láthattuk. - A Tanácsköztársaságra emlékezik Bortnyik Sándor kiállítása a Nemzeti Galériában, ahol festményein kívül grafikáit és plakátjait láthattuk március 22-től. - Ugyancsak a Nemzeti Galériában rendezik meg Szilágyi Jolán grafikai kiállítását is. - A Tanácsköztársaság plakátjait több kiállításon is bemutatták, így a Nemzeti Múzeumban, a Budai Várpalotában a Tanácsköztársaság jubileumi kiállításán.

Jelentős esemény a hazánkban ősszel megrendezendő Nemzetközi Művészettörténeti Kongresszus, melynek alkalmából a magyar képzőművészet nyolc évszázadának remekeit több múzeumban és kiállításon láthatjuk. A Szépművészeti Múzeumban a régi anyagot, a Nemzeti Galériában a XX. századi, a Budai Várpalotában "Magyar renek-művek" című, az Ernst Múzeumban századunk első felének, a Múcsarnokban pedig a legutóbbi negyedszázad legszebb magyar alkotásait mutatják be. Ezek között több kiállításon láthatjuk grafikusaink műveit is.

Az év végén rendezik meg az V. Miskolci Grafikai Biennálét mely a magyar grafikusok ezévi legnagyobb seregszemléje lesz és nagyobb anyaggal fog szerepelni a két évvel ezelőtti nagydíjas Csohány Kálmán grafikusművész.

A magyar grafika külföldi kiállításai közül a legtekintélyesebb a Párizsban megrendezendő jelenkori magyar képzőművészet bemutatója, melyen belül kb. 100 grafikát állítanak ki grafikusaink reprezentálásaink műveiből. - Skóciában Glasgow-i magyar hét alkalomból április végén 60 lapos grafikai kiállítást rendezünk, Indonéziában 80 grafikából összeállított tárlatot, az NSZK-ban Rottenburgban a Schwäbisch Hall termeiben ugyancsak tavasszal 60 művet mutatunk be. Kubában az év első felében kívánjuk megrendezni egy magyar festészeti és grafikai kiállítást, itt 60 lapot állítanak ki grafikusaink. Junius 22-én nyílik az NSZK-ban a kieli ünnepi hetek alkalmából egy tekintélyes kb. 200 lapból álló magyar grafikai kiállítás, melyet a Képzőművész Szövetség képgrafikai szakosztálya rendez. Az év második felében Etiópiában és Nigériában /50 lap/, Bologna-ban /100 grafika kispasztikával/, Ausztráliában, Melbourne és Sydney városokban /100 lap/ és Csehszlovákiában egy reprezentatív művészeti kiállítás keretén belül /100/ tervezünk grafikai kiállítások bemutatóját. /Folyt. 555. oldalon/

EDWARD GORDON CRAIG

MINT EXLIBRIS MŰVÉSZ

Edward Gordon Craig /1872-1966/ egyike a huszadik század leg híresebb szcenikusainak és diszlettervezőinek; hatását csak Appia, Meyerhold, vagy Tairov működéséhez hasonlíthatjuk. Apja építész volt, maga pályafutását színészként kezdte, majd egy vidéki vándortársulat igazgatója s rendezője lett. 1898-ban lemondott a színészi hivatásról s Pryde hatására rajzolni kezdett, falmetszeteket készített és szoros összeköttetésbe került a "New English Art-Club"-al. Már a század elején a színháznak az irodalomtól való függetlenségét hirdette s a színház nem a valóság szolgái utánzásában, hanem a szín, a vonal és a fény összehatásában látta. Azt hirdette, hogy a színpadnak önálló törvényei vannak s az inszenálás önálló művészet. Craig a színpadi teret a színész, mint a színház látható szellemi középpontja köré építi; a színpadot tehát építészetiileg fogta fel s ebben Appia-val rokon A tenger ábrázolására pl. a fekete függönyt használta, mert szorinte a végtelen kifejezésére a fekete a legalkalmasabb. Irreális architektonikus színpadképeivel jóval megelőzte korát; ezt bizonyítja a Német-féle Színészeti Lexikon II. kötetében, a rendezés címszavának mellékletei között szereplő színpadképe. Első, elveinek megfelelő inszenálása /Purcell: Dido és Aeneas/ Londonban történt. 1904-ben Berlinbe költözött, 1906-ban Firenzében a Rosmersholm színpadtervével, 1914-15-ben Berlinben a Lessing-Színházban Hoffmanstahl "Das gerettete Venedig"-jének, majd az Elektrának inszenírozásával aratott óriási sikert és teremtett végnélküli vitákat. Ezzel különböző nagyvárosokban rendezett kiállításával, valamint kitűnő könyveivel /On the Art of a new Theatre, The theatre advancing, Scene, Books and Theatres/ s a Firenzében 1904-ben alapított Mask c. lapjával népszerűsítette.

A New York Public Library 1967 szeptemberében az Amsterdam Gallery-ben Craig-émlékkiállítást rendezett, a legnagyobb amerikai könyvtárak színház történelmi és ritka nyomtatvány-tári anyagából s ennek katalógusát Donald Oenslager bevezetésével az 1967. szeptemberi számában kezdte közölni a Bulletin of The New York

Public Library. A kiállítás anyaga /eredeti levelek és fényképek, könyvek, programok, grafikák stb./ még az Edward Gordon Craig működését jól ismerő szakemberek részére is számtalan meglepetést tartogat s nagyban hozzájárul a Craig-kép teljességéhez.

A kiállítás grafikai anyagának legrégebb darabja az 1891-ben készült s Mózes képeben rajzolt önkarikaturája, amely a fanyar angol rajzi humor iskolapéldája. A Gordon Craig's Book of Penny Toys /1899/ fémetszetű illusztrációi, az Irving öltözőszobáját bemutató fémetszet és rézmetszet /1900/, 1901-ből származó tollrajz-önarckép, az "Acis és Galathea"-hoz készített fémetszetű kosztümvázisa, a Betlehemhez készült fémetszetű kosztümvázisa /1903/, a "Mor Sward or Sing" harmadik felvonásához készített fémetszet /1903/, az Izadora Duncanról készített rajz /1906/ és fémetszet /1907/, a "Caesar és Cleopatra" 1. felv. 3. jelenetéhez készített rajza /1906/, a "The Vikings"-hez készített fémetszete, valamint a többi bemutatott grafika /könyvillusztrációk, szabad grafikák, címlapok stb./ azt mutatja, hogy Craig, ha kizárólag csak grafikával foglalkozik, akkor is beírja nevét a huszadik századi angol művészet történetébe. Grafikai művészetében a tagadhatatlan prerafaellita hatás és Beardsley-reminiscenciák ellenére önálló művész, aki szervesen illeszkedik bele az angol szécesztő művészeinek körébe, legfeljebb mértéktartása, egyszerűségére való törekvése határolja el tőlük. Az építészeti formaelemek grafikai művészetébe is beépültek s éppen ez őrizte meg őt a szécesztő formai túlzásaitól.

A Craig-kiállításnak - az ex libris gyűjtők szempontjából - legérdekesebb eredménye Craig-nak, az ex libris művészeknek a bemutatása. Annak ellenére, hogy a századfordulón Németország mellett Anglia volt az ex libris művészet fellejgára, Craig ex libris művészetéről még Angliában is kevés szó esik, mert kis példányszámokban készültek, cserébe nem igen kerültek; igen kis példányszámokban láttak napvilágot ex libris mappái is, amelyek ma már pénzbe kerülő, bibliofil ritkaságok. Első, eddig ismert ex librise 1897-ben Lucy Wilson részére készült s reprodukciója a mindössze 75 számozott példányban megjelent "The Page" c. folyóirat 1898. évi 1. évf. 1. számában jelent meg reprodukcióban. 1900-ban, Hackbridge-ben, "At the Sign of the Rose" égisze alatt jelent meg "Bookplates" c. kötete, amely 44 lapon 45 ex librist közölt, ezek közül 23 kézzel színezett. Ugyancsak 1900-ban jelent meg a "Bookplates designed and cut on wood by Gordon Craig" c. kiadványa, ugyanott, mindössze 350 példányban. Ezt 1901-ben a "Woodblock. The original boxwood block for Craig's bookplate" c. munka követte. Craig ex libriseinek és ex libris kiadványainak ritkaságára mi sem jellemzőbb, hogy az első ex libris bibliográfia /Comte Emile de Sudan: Bibliographie de Ex-libris, Leipzig, 1906/ nem tud róluik. Annál nagyobb örömmel könyvelhetjük el, hogy az 1903-ban, az Iparművészeti Múzeum által megrendezett ex libris kiállítás részben az Iparművészeti Múzeum gyűjteményének, részben Rozsnyay Kálmán gyűjteményének anyagából több Craig-ex librist mutatott be a magyar közönségnek /katalógusszám 705 : K.D., ktsz. 716 : W. H. Downing hajógyáros ex librise, ktsz.: 717 : Charles Dalmon botanikus-professzor ex librise, ktsz. 718 : William Winter ex librise, ktsz. 720 : Roche ex librise, ktsz. 721-722 : Ellen Perry ex librisei - az egyik monogramos ex libris, a másik nagy, hájzjelző ex libris, aholva a kölcsönvett könyvet vissza kell vinni, ktsz. 723 : James Pryde ex librise, ktsz. 724 : Oliver Bath ex librise, ktsz. 725 : Edith

Craig ex librise, ktsz. 726 : M.S. ex librise, ktsz. 727 : A.K. ex librise; ez utóbbinak reprodukciója is szerepel a katalógus 104. lapján/ s ezzel lehetővé tette kitűnő ex librís művészetének hazai megismerését. Az 1913-ban, a Szent György Céh által megrendezett ex librís kiállításon a katalógus tanúsága szerint már nem szerepelt ex librise, Reich Milton Oszkár azonban a Gyűjtő ex librís különszámának "Az exlibris fejlődése" c. tanulmányában azt írta róla, hogy "Gordon Craig az exlibrisnek puristája; szerinte a néven kívül csak egy kis jelentéktelen dísz szükséges az ex librishez; egy stilizált ág, vagy egy virág és csak az ilyen a jó exlibris; fába metszi a lapjait." Ha Gordon Craignak az ex libris művészetéről vallott nézetével ma már nem is értünk egyet, a cikk-írő megállapítása olyan, amelyhez ma sem lehet sem hozzátenni, sem elvenni.

Szomorú tényként kell elkönyvelnünk, hogy a Művészeti Hesi-
kon I. kötete Gordon Craignak még csak a nevét sem említi.

—1amb—

A Pirenzei Nemzetközi Grafikai Kiállításon újabb sikert arattunk: Pálványos Huba nyerte az egyik fődíjat. Gyűjtőink gratulációját ezúton tolmácsoljuk.

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója megalakulásának 10. évfordulójára rendezett nagyszabású tárlaton a díjazottak között két grafikus volt: Jurida Károly és Pető János, jelenleg Derkovits-díjas művészek.

/Folytatás az 552. oldalról/

1969-ben az egyéni kiállítások között gyűjtőinket valószínűleg a Dürer terem kiállítása érdeklít leginkább. Szenes Zsuzsa április 11. és 25. között, Ábrahám Rafael június 6-20-ig, Hencze Gyula szeptemberben, Dudás Jenő novemberben tart grafikai bemutatót. - A Műcsarnok kamaratermében Czinke Ferenc grafikáit állítja ki. - A Derkovits teremben /a TV Galériájában/ Szász Enre olajgrafikáit láthattuk és Gácsai Mihály műveiből rendeznek még az idén tárlatot. - A Paál László teremben Csorgezán Pál illusztrációs kiállítását mutatják be. A Pényes Adolf teremben Major János grafikusművész állítja ki lapjait egy kisebb csoporton belül és Honty Márta grafikus mutatkozik be a fővárosi közönségnek.

A VIII. Ljubljana-i Grafikai Biennálén Bak Imre, Diskay Lenke, Gross Arnold, Gy. Molnár István, Pásztor Gábor és Kondor János képviselték hazánkat. Részt veszünk a bécsi Európa Haus Nemzetközi Grafikai Kiállításon is, ahol csak 35 éven aluli grafikusok szerepelhetnek. - Indiában a Gandhi évfordulóra rendezendő nemzetközi kiállítás is szerepelnek magyar művészek, köztük grafikusok is. Ugyancsak Indiában mutatkozik be egy-egy festő, szobrász és grafikus közös tárlaton, a grafikus Peledy Gyula lesz. A varsói Magyar Intézetben és az NSZK-ban Wirtz Adám rendez grafikai bemutatót.

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója és a szovjet fiatal művészek közös kiállítását láthatjuk áprilisban az Ernst Múzeumban, majd a Szovjetunióban Moszkvában.

A tervezett kiállításokon kívül számtalan egyéni és kollektív kiállításra részt veszünk és lapunkban részletesebben ismertetni fogjuk azokat az esetleges változásokkal együtt. S. P.

EGY FIATAL MŰVÉSZHAZASPÁR

PÓKA GYÖRGY - MESKÓ ANNA

Póka

1967 elején egy fiatal vidéki tanártól levelet hozott a posta, amelyben a levélíró az ex libris gyűjtés és csere lehetőségei felől érdeklődött. Mivel mindig örülök, ha új híveket lehet toborozni, gyorsan és részletesen válaszoltam és a köztünk megindult levelezés és csereviszony nemcsak idegen lapokat, de a levélíró saját lapjait is felszínre hozta; ugyanakkor a kisérő sorokból lelkes hitvallás csendült ki az ex libris és kisgrafika iránt. A fiatal tanárt Póka Györgynek hívják.

Levelezésünkön keresztül csakhamar megismertem Póka György életét, lapjain keresztül pedig sajátos, egyéni stílusú ex libris művészetét. - Mindkettő érdemes arra, hogy a magyar ex libris barátaivá megismertessük.

Póka György 1944. április 6-án született Hajdusoboszlón és ugyanott érettségizett. A Szegedi Tanárképző Főiskolán magyar, történelem és rajzszakot végzett és 1966-ban szerzte meg diplomáját. A főiskolán a rajzszakon Vinkler László, Mischer Ernő és Cs. Pataj Mihály tanították; az utóbbi a grafika alapelemei mellett annak tiszteletére és szeretetére is megtanította.

1964-ben kezdett sokszorosító grafikával foglalkozni. Elsősorban linometszetben dolgozik s a fekete-fehér lapok mellett nem egy többszínű lap is kikerült a keze alól. A linometszés mellett a zománcfestés is érdekli és foglalkoztatja. Pedagógiai munkássága mellett /a gyulai Ipari Szakmunkásképző Intézet tanára/ grafikával nem tud annyit foglalkozni, amennyit szeretne, de pár év alatt is 20 nagy grafika és mintegy 65 kisgrafika /ex librisek és alkalmi grafikák/ került ki a keze alól. Alkotásai eddig hét főiskolai, városi, megyei és országos kiállításon szerepeltek, de külföldi ex libris kiállításokra is eljutottak már lapjai.

Póka György ex librissei sajátos szint jelentenek mai ex libris művészetünkben: régiesek és modernnek egyszerre. Művészetének alapja egyfajta modern szecesszionizmus, az újjaélelő "Jugendstil" elő magyar jelentkezése a modern magyar ex libris művészetben. A Beardsley, Walter Crane, William Morris - tehát az angol szecesszió - modern változatát kapjuk Póka György ex libris művészetében. Vonzódása a különleges, szimbolikus, sokszor bizarr témák iránt a század-

forduló szecessziójába gyökeresik, de formai sajátágaiban el is tér tőle. Póka György ex libris művészetének a játékos konturvonalak képeik az alapját, kompozíciói nagy fehér és fekete foltok összeházasításából születnek, de a szecesszió talpott díszítőigényét leegyszerűsítik, ha nem is mondanak la a dekorativitáseről. A geometrikus, növényi és állati d-szitményeket megtartja, de stilizáltságukba igyekszik magyáros vonásokat vinni. A formák önoólu játékát a grafikai mondanivalónak az ex librisben feltétlenül nélkülözhetetlen valóságközalésére váltja s az elvont szépségesszmény, a stilus alapelmeinek feladása nélkül, művészetében kézzelfoghatóbb alakot ölt és emberközelbe kerül. Míg a régi szecesszió lényegében a naturalizmus talajából fakadt, addig Póka új szecessziójának a gyökerei a realizmusba kapaszkodnak. Felirataiban azonban hű maradt a régi szecesszió betűművészetéhez és es a kép és a felirat antagonizmusát váltja ki. Póka Györgynek elsősorban itt kell előötre lépnie. Stilusa egyébként korántsem leszart, és hogy fejlődésének az utja merre vezet, azt majd osak a jövő mutatja meg.

A hasai megyei lapok és egy-két folyóirat mellett már a holland Eklibriswereld is felfigyelt munkásságára s köszölt is belölkük iselitöt. Munkái jelenleg a Magyar Képzömmivess Szövetség Délmagyarországi Területi Csoportja Békésosában, Békésen és Oroshásán megrendezett grafikai kiállitásban láthatók.

Póka György nemcsak művésze és gyűjtöje az ex librisnek /gyűjteménye napjainkban 5000 darabot számlál/, de a Vihar-sarokban fáradhatatlan propagátora is. 1968-ban saját gyűjteménye anyagából két ex libris kiállitást rendezett Gyulán: május 25 - június 2.

között egy nemzetközi ex libris kiállitást, november 5-25. között pedig a Szovjetunió ex libris művészetét bemutató kiállitást. Mindkettöhöz katalógus is készült s ezek a nem nagyon gasdag magyar ex libris irodalom örvendetes gyarapodását jelentik. A két kiállitásnak jó sajtója volt, a nemzetközi kiállitáseről a "Művészet" is megemlékezett; propaganda hatásának eredményességét, reméljük, már a közeljövöben pozitívan tudjuk lemérni.

Póka György fiatal felesége Meskó Anna ugyancsak új szín a magyar ex libris művészetben. 1943. május 20-án született Miskolcon és a gyulai gimnáziumban érettségizett. Ugyancsak a Szegei Tanárképző Főiskolán tanult, s ott szerzett 1966-ban földrajz, biológia és rajz szakon tanári oklevelet. Művésztanárai ugyanazok voltak, mint Póka Györgynek; grafikusai működésére Cs. Pataj Mihály volt nagy hatással. Tus, pasztell és kevert technikájú szabad grafikák mellett ex libriseket is készít, amelyeket férje végső linóba. Közös ex librisaiknek száma kb. husz. Munkáit ugyanaz a modern szélesszűs stílus jellemzi, asz-

szonyosabb légysággal és lírikusabb alaphanggal.

Az Országos Széchényi Könyvtár 1968. decemberében kiállítást szentelt a fiatal művészpárra ex libris művészetének. A kiállításon 65 lapjuk szerepelt; a kiállítás katalógusát Bélyey Pál állította össze nagy szeretettel. Ebben közölt önvallomásuk szerint az ex libris művészetéhez "a sajátos műfaji lehetőségek - mozgékony, frissesség, humor és bölcsesség miatt" vonzódnak. Nemes és igaz indítékok, amelyek - reméljük - a fiatal művészpár fejlődésének utját is tisztítani fogják.

G. F.

HÍREK

Helmer Fogedgaard igen meglepő hangú kis cikkben bucsúztatta el Drahos Istvánt a Nordisk Exlibris Tidsskrift 1968. évi 3. számában. A cikk Drahos István egy régebbi alkalmi grafikájának reprodukcióját is hozza.

Eredeti nyomtatásban jelent meg Diakay Lenke Klaus Rödel részére készített kétszínnyomatu ex libris a Nordisk Exlibris Tidsskrift 1968. évi 4. számában. A metszet a Klaus Rödel gyűjteményét bemutató cikk illusztrációja.

Dániában, német nyelven jelent meg Galambos Ferenc magyar ex libris bibliográfiájának az önálló kiadványokra / könyvek, mappák, katalógusok stb. / vonatkozó része. A kettőt négy eredeti fametszet díszíti.

Helmer Fogedgaard és Johny Köhler "Exlibris i farcer" c. kiadványának 1968. évi 10. kötete magyar szempontból is figyelmet érdemel. A címlapot Fery Antal Helmer Fogedgaard részére készített kétszínnyomatu fametszetű ex libris díszíti, a kötetben pedig megtalálhatjuk Andruakó Károlynak a jugoszláviai magyar exlibris művésznek Fogedgaard részére készített, háromszínnyomatu, linómetszetű ex librisét.

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1968. évi 4. száma Andruskó Károly, a jugoszláviai magyar ex libris művész munkásságát ismerteti illusztráció, köztük háromszínnyomatu ex librisek, kíséretében. A cikk Galambos Ferenc írása.

Helmer Fogedgaard Kertes-Kollmann Jenőt mutatja be a Nordisk Exlibris Tidsskrift 1968. évi 4. számában, négy dán gyűjtők részére készült és dán írókat ábrázoló ex libris reprodukciójának a kíséretében

ANTONI GELABERT

A comoi XII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszuson a barcelonai ex libris egyesület, az A.E.B. különleges mappával kedveskedett a résztvevőknek. Címlapját Antoni GELABERT barcelonai grafikusművész comoi témájú fametszete diasztette, de a kis mappa nem az ex librisait tartalmazta, hanem iskolai tanulók munkáit, kik sokszor gyakorlatlan, bátortalan kézzel, de őszinte lelkesedéssel metaszettek fába elképzelveiket. Gelabert sokrétű munkásságának jellegzetes oldala az ifjúság művészi nevelése s a comoi mappa is egyik termése pedagógusi működésének. A apanyol-katalán művészetnek ezt az érdekes egyéniségét szeretnék ezek a sorok a magyar gyűjtőkhez közelebb hozni.

Antoni GELABERT CASAS 1911. június 19-én született Barcelonában, Katalánia fővárosában. Művészeti tanulmányait az ugyanottani művészeti iskolában, majd a Szépművészeti Főiskolán /Escuela Superior de Bellas Artes/ végezte. Ezzel párhuzamosan az egyetemen jogi tanulmányokat folytatott. Főleg a büntetőjog érdekelté s ezen belül is a fiatalkori bűnözés. Tanulmányozta a fiatalság nevelésének, szellemi irányításának kérdéseit, s arra a megállapításra jutott, hogy a fiatalság lelkivilágának tartalmasabbá, gazdagabbá tételében nagy szerepe van a művészetnek. 1934-ben el-

nyerte az egyetemen a licenciátusi fokozatot. Két, látványosan különböző érdeklődési terület kapcsolódott össze benne: az ifjúság problémái és nevelése, valamint a művészet. Gelabert egész életművét áthatja az a gondolat, hogy az ifjúságot, különösen a magukra hagyott, sokszor kiaklított fiatalokat a művészi szűz megismertetésével s az alkotás örömeinek felfedeztetésével nevelje. Jelenleg is több iskolában tanít rajzot, művészettörténetet, valamint egy javító-nevelő iskola igazgatója. Azonkívül megalakította ex librisekkel foglalkozó kis iskoláját, s növendékei munkáiból gyakran ad ki albumokat. Évente pályázatokat hirdet, melyeket a barcelonai ex libris egyesület az Asociación de Exlibristas Barcelona segítségével szervez meg. 1968. márciusában a Palacio de la Virreina-ban rendezett ifjúsági ex libris kiállítását, mintegy 400 ex libris: fametszetek, linómetszetek bemutatásával. Az ex libris művészetben keresztül nevelte rá tanítványait gondolataik kifejezésére. A kiállítás tájékoztató röplapján többek között a következőket írja: "Amikor a gyerekek metszenek, első rákötésnek az az, hogy önmagukat kifejezik s közben az anyaggal küzdve olyan nehézségekre bukkannak, melyeket becsülettel le kell győzni, magukra vállalva és tiszteletben tartva egy technika követelményeit. De a kényszer nem a tanár képviseli, hanem ez egy eljárás követelménye, egy mesterség szabályainak betartása. Ezek a szabályok előírják, hogy hozzá igazodjanak, küzdjenek és azoknak vessék alá magukat. A metszés nem a mozgási tehetetlenséggel való küzdelmet jelenti, hanem egy kifejezési formához való fegyelmesődés, egy formanyelv elsajátítása."

Gelabert nemcsak tanít, hanem előadásokat is tart: művészetről, a rajzolás, metszés pszichológiájáról, szociológiájáról, gyermekkori bűnözéséről. Könyveket is illusztrál, elsősorban a gyermekek részére. Ez a sok elfoglaltság mind egy témakör körül csoportosul: az ifjúság nevelése a művészet segítségével.

Gelabert a grafika terén autodidakta. Grafikus pályáját a könnyebben kezelhető linoleummetszéssel kezdte, csak később tért át a fára. Az anyaggal való küzdelem hozta meg egyéni, kísérleti stílusát. A technikai ügyeskedéseket soha nem alkalmazza szolgai módon. Grafikai mindig keresést jelentenek, kutatja a formát, melyekkel gondolatait maradéktalanul kifejezheti. A vékony vonalakat kimetsző rajzolóvász mellett gyakran használja a félkörös keresztmetszetű kiemelővászot, mint mintázó eszközt, s a fának ezzel való megmunkálása markáns, egyéni íst ad lapjainak. Gondolatokat, gondolatpárokat szimbolikus alakok testesítenek meg. Grafikáin gyakran jelennek meg népi figurák: pásztorok, halászok, favágók, de ezek nem általános jellegűek, hanem szülőföldje, a "dolça Catalunya", az édes Katalónia népe. Ezek a figurák jelennek meg könyvillusztrációin és karácsonyi üdvözlőlevelein is. Az utóbbiakat családja ifju tagjaival együtt közösen készíti, sokszor katalán karácsonyi énekek, pásztorjátékok illusztrációi, s a meseter kiforrott lapjai bájos együttest alkotnak a gyermekek naiv rajzaival, metszeteivel. Gelabertnek sok többszínű fametszete is van. A színeket a japánokra emlékeztető finom színérsékkel változtatja össze. A comoi nemzetközi gasztronómiai témájú ex libris pályázat első díját is az ő háromszínű fametszete nyerte el. Eddig mintegy 160 ex librist készített, valamint nagyszámú könyvillusztrációt és szabdagrafikát. Nemzetközi kiállítások gyakori résztvevője, s szűkebb hazája minden ex librisrel kapcsolatos megmozdulásának lelkes propagálója. Azonban szűkebb elfoglaltsága mellett sem feledkezik meg az ifjúságról, melynek nevelésére, alakítására szánta rá egész életét.

Semsey Andor

Antoni Gelabert fametszetei

Bordás Ferenc fametszete

Stettner Béla fametszete

Az I. ker. Hasafiai Népfront művészekre és a Képcsarnok Al-
lalat "On is lehet műgyűjtő"
címmel előadássorozatot indi-
tott. Az első összejbvetelen -
1968. nov. 25.-én - Szabó Ju-
lia művészettörténész "A gra-
fikai műfajok megújulása a
századfordulón" c. előadását a
hallották. 1968. december 20-
án "Az 1920-30-as évek grafi-
kai alkotói" címmel Varga Nán-
dor Lajos grafikusművész elő-
adása hangzott el. A harmadik
klubnapon 1969. jan. 20-án kö-
rünk titkára Réthy István az
ex libris gyűjtésről, a negye-
dik összejbvetelen Dr. Kunvári
Bella a műgyűjtésről adott tá-
jékoztatást /febr. 25.-én./ Az
ötödik előadást Ek Sándor "A
születő új a grafikában" cím-
mel március 24.-én tartotta.

A Magyar Képzőművészek Szö-
vetsége november 19-20-án tar-
totta közgyűlését, melyen meg-
választották az új választ-
mányt, majd a választmány So-
mogyi József szobrászművészt
újra elnökké, Mikó Sándor bel-
sőépítésszt főtitkárrá és
Hlaski János festőművészt kép-
zőművész titkárrá választotta.

A képgrafikus szakosztály
titkára újra Stettner Béla, a
vezetőség tagjai: Bálványos Hu-
ba, Csohány Kálmán, Kondor
Béla, Pásztor Gábor, Haszler
Károly, Reich Károly.

A Szövetség vezetőségének, va-
lamint tagjainak a magyar mű-
vészet kiteljesedését elősegít-
ő jó munkát; a képgrafikus
szakosztálynak, a KMK patronu-
sának sikereiben gazdag, ered-
ményes művészi munkát kívánunk

Hajduszentpétery 1968. de-
cember 15-én nyílt meg az első
nemzetközi ex libris kiállítás
amely 15 ország 30 művészenek
150 lapját mutatta be. Póka
György gyűjteményéből, Tóth
Béla rendezésében.

A KMK pécsi csoportja, Bara-
nya vármegye és Pécs város mű-
velődési osztályaival, vala-
mint a pécsi Szikra Nyomdával
közösben 1968. december 15-
i megnyitással ex libris és kis-
grafikai kiállítást rendezett
a TIT Bartók Klubjában 15 mű-
vész és gyűjtő /Bérces Gábor,
Hetey Ottó, Hoós Elvira, Ker-
tes-Kollmann Jenő, Korda Béla,
Kós Lajos, Kovács József, Lan-
tos Ferenc, Martyn Ferenc, Si-
mon Béla, Szentesi Flórián, Sz.
Hodonyi Magdolna, Takács Dező
és a pécsi Szikra Nyomda tanu-
lóinak grafikai szakköre/ a-
nyagából. Pécsi csoportunk ak-
tívítása a magyar ex libris
minden barátját őszinte öröm-
mel tölti el. A kiállításához
nyomatott katalógus is ké-
szült.

Az Országos Széchényi
Könyvtár ex libris kiállításá-
nak keretében 1968. decembe-
rben Meskó Anna és Póka
György ex librisait mutatta be
Bélley Pál rendezésében. A ki-
állított 65 lap jól represen-
tálja a két fiatal művész ex
libris művészetét. A kiállítás
katalógusát ugyancsak Bélley
Pál állította össze, borító-
lapját, valamint külön mellék-
letét pedig Ábrahám Ráfael ké-
szítette.

1968. szeptember - november
hónapjaiban Békéscsabán, Béké-
sen és Orosházán mutatkoztak
be a Magyar Képzőművész Szö-
vetség Délmagyarországi Terü-
leti Szervezete grafikusai a
békéscsabai Munkácsy Mihály Mu-
zeum rendezésében. A kiállító
művészek közül Lipták Pál, Mes-
kó Anna és Póka György az ex
librisnek is hivatott művelői.

Takács Dező ex libriséből
rendezett kiállítást a Szak-
szervezetek Baranya megyei Ta-
nácsa a szakszervezet központi
könyvtárában, amely 1968.szep-
tember 16-án nyílt meg.

KÖNYVESPOLC

WYSTAWA EKLIBRISÓW O TEMATYCE MORSKIEJ. Ze zbiorów Seweryna Knapa. Szczecin 1966, Stowarzyszenie Pax Oddział w Szczecinie. 4, 48 sztl. 1.

Az ex libris gyűjtésben s ennek következtében a kiállítások rendezésében is, egyre nagyobb szerepet játszik a tematikus jelleg; a szólás-boros, postai, archeológiai, katonai stb. témájú exlibris kiállítások után nemrég a lengyel művészek tengerészeti vonatkozású ex librisei kiállításának a katalógusát vettük kézhez. A kiállítás Szczecinben került megrendezésre, a neves lengyel művész és gyűjtő, Seweryn Knapé anyagából. A tematikus exlibris-kiállítás azonban Janus-arcu esemény: a művelődéstörténet feltétel nélkül nyer vele, de nem mondhatjuk ugyanezt el a művészet szempontjából. Igen érdekes megfigyelnünk a tengerészeti szimbólumok fejlődését a dagadó vitorláktól a vasmacskán keresztül a szirénekig, de mivel a kiállításon a téma az uralkodó, olyan lapok is bekerültek a kiállítás tárlóiba, amelyek egyébként vitatható művészi értékük miatt kiállítás keretén belül nem kerültek volna a nagyközönség elé.

A szzeczecini kiállítás 86 lengyel művész 215 tengerészeti tárgyú ex librisét mutatta be. /Bartosznak Grosz Marcell részére készített lapja - magyar művész magyar gyűjtő részére készített alkotása - nyilván tévedésből került a kiállítási anyagba és a katalógusba./ A lapok legnagyobb része huszadik századi s az intézetek ex librisei mellett /Instituti Baltici, Polskie Linie Oceaniczne Biblioteka Techniczna, Biblioteka Kierownictwa Marynarki Wojennej stb./ nagy számmal találkozhatunk magánosok részére készült ex librisekkel is. Sok a névtelen lap s ezek művészileg a gyengébbek; közzétételüket egyedül a teljességre való törekvés igénye mentheti. A szignált lapok művészei között azonban napjaink lengyel ex libris művészetének minden kiváló művelőjét megtalálhatjuk. /Barylski, Borowczyk, Dolatowski, Dretler-Flin, Grabowski, Jakubowski, Kalczynska, Krzywka, Langner, Luczkiewicz, Młodzianowski, Standa, Szuszkiewicz, Szymanski, Tomecki, Wróblewska stb./

A kiállítás katalógusát a magyarok előtt is jól ismert Włodimierz Egiersdorff vezette be, aki nem csak gyűjtő, de a lengyel kereskedelmi tengerészet magas rangú funkcionáriusa is. A katalógus a részletes lapleírások mellett külön művésznévsort is tartalmaz s ez használhatóságát nagyban növeli. A bőséges illusztrációs anyagból Golebniak, Grabowski, Dretler-Flin, Rolicz, Barylski, Brandt, Jakubowski lapjai a lengyel ex libris művészet javai alkotásai közé tartoznak.

Josef Hodeket a magyar gyűjtők első sorban mint ex libris művészt ismerik, Jan Spurny könyve azonban nemcsak a grafikusát, de a festő Hodeket is bemutatja s ez a magyar közönség számára újdonság számba megy.

Hodek 1888 június 12-én született Horehledyben, Pílzén mellett. Első művészi kiképzését apjától kapta, aki ugyancsak akadémiai festő volt. A grafikában Josef Vachálnak, a kiváló fametszőnek volt a tanítványa. Mint grafikus, Hodek sok mindent tanult Vacháltól, anélkül azonban, hogy a hatása alá került volna; a természeti szép iránti érzékenység, a spontán alkotói módszer, a természet és az ember ábrázolásának valóságát, de lirizmussal, néha miszticizmussal átítatott megvalósítása tükröződnek grafikai sorozatain és egyes lapjain. Bizonyos stilizálási hajlam nem volt idegen tőle, bár konkrét mondanivalójában mindig a valóság dominált. Később a haladó cseh írók és művészek mozgalomához csatlakozott, akik a régi művészettől független szociális tartalmu művészetért harcoltak s a mindennapok nem éppen költői témáit állították művészetük középpontjába. 1926-ban Párizsba utazott s Corot, Renoir, Cezanne hatására festészetének kolorisztikus kifejezőmódja - főleg a tájképfestészetben és a csendéletben - teljesen átalakult. Ekkor már Hodek Nyugatosehország tájainak legismertebb és legmegbecsültebb festője. Néhány éven keresztül rendszeresen résztvett az Umelecka Beseda kiállításain Rabas, Rada Sedlacek társaságában, akiket a cseh művészettörténet ma is nagyra értékel. 1939-ben betegsége miatt szakít minden állandó munkával és megkötöttséggel és kizárólag a festészetnek és a grafikának él. Továbbra is szülőföldje festészetének legnagyobb ihletője különösen a tavaszi tájak zsenge színei s az ősz tulcsorduló szín tobzódása izgatják festői fantáziáját. Guasai, lavirozott tusrájzai ugyancsak a hazai tájról és a hazai emberekről vallanak. A fény festői rögzítése Hodek egyik legnagyobb erénye s bőven él is vele. Táblaképfestészete mindmáig értékes, kedvelt és megbecsült. 1963-ban, 75. születésnapján Hodek magas kormánykitüntetésben részesült s a kitüntetést az egész cseh közvélemény örömmel fogadta.

Hodek grafikai s anyagszerűség határain belül szintén festői hatásokra törekszik. Nevét külföldön - így hazánkban is - első sorban ex libris művésze tette ismertté; fametszeti lapjainak nagy része külföldi /francia, dán, belga, angol/ gyűjtők részére készült. Ex libris művészetének a szép női test kedvelt és állandóan visszatérő témája s a fekete háttérből fehéren elővillanó arktjai korunk női szépségideáljának állítanak emléket. A formák organikus egysége, a vonalak mozgalmassága és szelid ritmusa, valamint a fény-árny játék dominálnak kedvelt ex librissein.

Jan Spurny könyve részben színes illusztrációival jól méri fel Josef Hodek rokonszenves emberi és művészi egyéniségének festészeti és grafikai eredményeit. Hodek - ezt azonban nem Spurny könyve árulja el, hanem a művésznek egy hozzáám intézett levele - az első világháború alatt Pécsen végezte a KuK Monarchia tisztviselőjét. Nem véletlen tehát, hogy hazai tájképein egy kicsit a dunántúli tájak lelke is kísért. Képeit, nekünk magyaroknak vitathatatlan művészi értékük mellett ez teszi hozzánk közelállóvá.

Jaroslav Lukavsky a mai cseh grafikának viszonylag fiatal kora ellenére is egyik kimagasló egyénisége. Kéngrafikái és bélyegjei révén az egész világon ismerik, de grafikai tevékenysége egyéb területekre is kiterjed. Szabad grafikai mellett illusztrátori tevékenysége is kiterjedt s a cseh bibliofília igen sokat köszönhet neki.

1924 március 11-én született Prágában. 1942/43-ban a prágai Állami Grafikai Iskolában tanult, a háború után pedig a prágai Iparművészeti Főiskola grafikai szakán folytatta tanulmányait és 1950-ben kapott diplomát. Főleg fametszetben dolgozik. Számtalan kiállításon szerepelt /1955: London, 1956: Görögia, Európai Ex Libris Kiállítás, 1957: Moszkva, VI. Ifjúsági Fesztivál, Amsterdám Európai Ex Libris Kongresszus, 1958: Barcelona, VI. Európai Ex Libris Kongresszus, 1960: Bécs, VII. Európai Ex Libris Kongresszus, 1961: Lipcse, VIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus, Salzburg, Cseh Grafikai Kiállítás, 1962: Párizs, IX. Európai Ex Libris Kongresszus, Mühlhausen, Ex Libris-kiállítás, 1963: I. Malborki Ex Libris Biennale, Havanna, Cseh Grafikai Kiállítás, Berlin, nemzetközi kiállítás, Tallin, Cseh Ex Libris-kiállítás, Prága, egyéni ex libris kiállítás, 1964: Prága, Cseh Bélyegkiállítás, Krakkó, X. Ex Libris Kongresszus, Bratislava, Praha, Osztrava, bélyegkiállítás, 1965: Trebic, Ex Libris-kiállítás, Praha, Katona-művészeti Kiállítás, Karvinna, Ex Libris-kiállítás, Hamburg, Cseh Grafikai Kiállítás, 1966: Hamburg, XI. Ex Libris Kongresszus, Olomouc, Euro-Ex Libris 66 stb./ Művészetét sok elismerés érte. Moszkvában, 1957-ben grafikáért bronzérmert kapott, Barcelonában, 1958-ban a fametszet I. díját, Párizsban, 1962-ben pedig a II. díját nyerte el. 1962-ben Prágában illusztrációiért tüntették ki. Bélyegeiért 1963-ban II. díjat, 1965-ben pedig III. díjat szerzett. A képzőművészek Hollar-csoportjának a tagja. Lukavsky fametszeteiben hol realista, hol szürrealista eszközökkel reagál a világ és korunk eseményeire s mindenkor a ma emberének életérzéséről, világnézetéről ad hangot. Művészetét egyéni mondanivaló, magas technikai felkészültség s modern művészi megfogalmazás jellemzi. Szigorú kompozíciós rendje nem töri meg sem mondanivaíáinak hőfokát, sem kirejező erejének dinamizmusát; vonalkulturáját sodró erejű ritmus jellemzi, amely a nézőben a képélményen túl is rezonál. Magának érzi korunk technikáját, szereti is és szívesen ábrázolja közvetlen témaként és szimbolusként egyaránt. Tudomásul veszi a technikát, de nem válik a rabjává; nem az elidegenedés egyik okát látja benne, hanem az ember segítő társát és szolgáját. Erre amerikai tárgyú szabadgrafikai nyujtják a legjobb bizonyítékot. /New York-i totem, Manhattan stb./ Ezekben az alkotásokban valós elemeket szürrealista eszközökkel vegyíti. Modern szimbolikát alkalmaz ex libriseiben is s belülről közelíti meg a témát; tárgyai perszónifikálódnak s így karakterizálódnak.

A kis füzet gazdag illusztrációs anyagával, magas színvonalú kiállításával nemcsak Lukavsky művészetéhez, de a cseh bibliofíliahoz is méltó.

AMBUR, F/AUL/: ARKADIO LAIGO EKSLIBRISTEST. Tallin 1965, Kirjastus "Besti Ramat". Kis B, 48 l.

Nem véletlen, hogy az észet ex libris oly népszerű világszer- te s oly sokat tudunk róla. Paul Ambur kisebb könyvtárt kitevő i- rása - összefoglaló munkák és művészmonográfiák - adta ehhez a legnagyobb segítséget. Legújabb kis kötetében egy kevésbé ismert, de vitathatatlanul tehetséges észet ex libris művésznak, Arkadio Laigonak állít emléket. Laigo 1901-ben született Tallinban és 1944-ben a fasiszták ölték meg. Ami a két dátum között van, az érdekes emberi sors és érdemes művészi pálya, amelyben az ex lib- ris igen komoly szerepet játszik. Laigo hagyományos formanyelven beszél, de mely filozófiával nézi az életet; a megszokott szimból- umokkal dolgozik, de új tartalmat ad nekik. Ahol ott ragadja a fantázia /mint pl. I. Melik ex libris esetében/ ott nehezen tud- juk követni, de ahol az észet népművészetre épít /exlibris A. Nem- walts, exlibris Anita Oeste stb./ ott van mondanivalója. Többalak- os kompozíciói közül az A. Ruude részére készített ex libris a legjobb olasz fametszők színvonalán mozog s kompozíciójának har- monikus egysége, metszőtechnikájának precizitása Zettire emlékeztet.

Arkadio Laigo nevét érdemes megjegyezni! Paul Ambur nagy hozzáértéssel írott könyve jól igazítja a művész életében és mű- vészetében. A köztölt 34 reprodukció az észet ex libris művészet java alkotásai közé tartozik.

I. MIĘDZYNARODOWE BIENNALE GRAFIKI KRAKÓW 1966. /katalog/ Kraków, 1966. 4. 320 sztl. 1.

Lengyelország tíz év óta rendszeresen megrendezi nemzeti grafikai kiállításait. 1960 óta - két évenkénti időközökben - e tárlatok Krakói Grafikai Biennale elnevezés alatt adnak számot a lengyel grafikusművészet legújabb eredményeiről. 1966-ban a Krakói Grafikai Biennale nemzetközivé szélesedett s ezzel Krakó Lugano és Ljubjana mellett a grafika nemzetközi fórumává lépett elő.

Az 1966 évi Krakói Nemzetközi Grafikai Biennale - amely a lengyel kormány teljes erkölcsi és anyagi támogatását élvezte - a résztvevők nagy száma következtében valóban az egész világ grafikai művészetéről adott számadást. Negyvenegy ország 430 grafikusa töho mint 5000 lappal vonult fel a nézők előtt s ez a hatalmas, de jól megválogatott anyag biztos alapot adott a hozzáértőknek ah- hoz, hogy napjaink grafikai művészetének főbb irányzatait lemér- hessék s következtethessenek a fejlődés jövőbeli útjaira is. Nagy előnye az ilyen nemzetközi tárlatoknak az, hogy alkalmat adnak az összehasonlításra, egy-egy nemzet grafikai művészetének színvona- la könnyen lemérhető, az erények és hibák pillanatok alatt megál- lapíthatók. S az ilyen nagy, nemzetközi találkozókn jelentkeznek olyan népek és művészek is, akikkel egyébként talán sosem talál- kozna az ember. A kiállítás adott lehetőséget Középeurópa műv- észetének és tárlatlátogatóinak arra, hogy olyan népek grafikájával is megismerkedhessenek, mint a délamerikaiak, a görögök, az izraeli- ek, a marokkóiak, az indiaiak, a Fülöp-szigetiek stb.

A kiállítás alapján részletes képet adni napjaink grafikai művészetének főbb irányairól még vázlatosan is kötetet tenne ki. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy a realista ábrázolásmód - főleg nyugaton - egyre inkább a háttérbe szorul, de mindjobban teret veszít a szürrealizmus is; a grafikusok legnagyobb része az absztrakcióba menekül a nemfiguratív eszközökkel igyekeznek korunk gondolatainak és érzéseinek hangot adni. A pop art és az op art is visszavonulóban van, bár Vasarely munkái ebből is a legjobbat adják. Párizs, New York, Róma, Varsó kisugárzása több ország művészetén könnyen felismerhető. A nagy nevek mellett, mint a belga Masereel, a francia Carzou és Lurcat, a német Lea Grundig és Hans Hartung, a svájci Patocchi, a japán Suzuki és Sato stb. a kiállítók kivétel nélkül megérdemelték a nemzetközi fórumot, mert szűkebb hazájukban máris tisztos nevet vívtak ki maguknak, vagy éppen most döntenek a halhatatlanság kapuját. Nincs lap a kiállításon, amely ne érdemelne figyelmet, ha egy ember esztétikai befogadóképessége nem is elégséges ahhoz, hogy minden alkotásra egyforma beleérzéssel reagáljon. Lengyelország, a Szovjetunió s Magyarország grafikája jól példázza, hogy a realizmus korántsem kifutott forma s képes újat adni szüntelen; a realizmus és a korszerű művészet korántsem egymást kizáró fogalmat. A kiállítás absztrakt alkotásainak nagy tömege arra hívja fel a figyelmet, hogy csak kis részük mögött van szinte élmény és művészi hit. A tartalom és a forma egysége ritkán van meg ezekben az alkotásokban s a technikai bravur, bármennyire is tiszteletreméltó, maga még nem jelent művészetet. A művészek nem kis része eleresztette az emberiség kezét, elefántcsont tornyaikba vonulva önmagukat igyekeznek adni - de csak önmaguknak s hangjuk nem, vagy csak ritkán kelt visszhangot az emberekben. Szív nélkül pedig minden művészet halott.

A magyar grafikát az I. Krakói Nemzetközi Grafikai Biennálén Kondor Béla, Kondor Lajos, Lenkey Zoltán, Feledy Gyula és Gross Arnold képviselték. Műveik nemcsak hogy jól illeszkedtek bele a nagy nemzetközi együttesbe, de magas technikai tudással párosult humanista művészetük rokonszenvet is keltett. Gross Arnold különös álmvilága pedig nem csak a művész nevét emelte az elsőkhöz, de alkotójának komoly díjat is hozott. S az olasz művészek között kiállító Lea Gyarmati és Giovanni Korompay, a franciák között szereplő Victor Vasarely, az USA színeiben indult Gábor Peterdy arra mutat, hogy a magyar művészet hatása messzire kisu-gárzik.

A kiállítás testes katalógusa a maga gazdag képanyagával nemzetközi érdeklődésre tarthat számot; művész és műértő egyaránt sokat tanulhat belőle.

Galsambos Ferenc

Gyulán a Városi-Járási Könyvtárban 1969. március 19-én nyílt "Mai magyar ex libris művészet" címmel, 28 művész 5-5 lapjából sorrendben a harmadik gyulai ex libris kiállítás, a HKK vidéki csoportjai között Gyula mind nagyobb tekintélyt szerez magának, ami

előszörben Póka György tagtársunk érdeme. A rotaprint katalógus elősszavát Semsey Andor írta; művészenként 1-1 reprodukció kíséri a művészi életrajzokat. A kiállítást Dr. Némedi Endre és Póka György rendezte.

I. Réthy, secrétaire du K.B.K. jette un coup d'oeil sur le passé et le présent du collectionnement d'ex libris en Hongrie, à l'occasion du dixième anniversaire de la fondation de notre cercle /p.538/. Au commencement de notre siècle la Guilde Sanct George puis à l'époque de l'entre-deux-guerres le M.E.G.E. et la Guilde Ajtósi Dürer ont réuni les collectionneurs hongrois. 25. avril 1959. est la date de la session fondatrice du K.B.K., Cercle des Amis du Petit Graphique. Les dix années écoulées sont étés avantageuses pour la vie de l'ex libris hongrois. Au p. 541. trouvons l'information de l'exposition graphique organisée dans la Galerie "Csók István", dont le sujet est le cinquantième anniversaire de la proclamation de la République Hongroise des Conseils. F. Galambos adresse une lettre amicale à l'artiste graphique Antal FÉRY en occurrence de son anniversaire soixantième /p.542/. - Le auteur présente ses compliments cordiales en nom de tous ses amis de son art et de sa personne aimable. Le nom de Antal FÉRY est strictement lié avec l'ex libris hongrois, ce que démontrent les diverses expositions, articles apparus dans les revues hongroises et étrangères ainsi que les publications de ses oeuvres. - F. Galambos écrit des questions de l'abstraction dans le domaine de l'ex libris. Il cite l'exemple de deux artistes éminents: R. Krzywka et J. Battermann et conclue que l'abstraction tombe en contradiction avec l'essence de l'ex libris. C'est aussi F. Galambos qui présente Ferenc RÁKÓCZY, jeune amateur d'ex libris /p. 549/. F. Rákóczy est né en 1931, à Csépreg et exerce la profession de technicien. Le nombre de ses ex libris et graphiques d'occasion surmonte déjà le numéro 80. Ses portefeuilles compilés à l'occasion des congrès d'ex libris sont les documents de sa diligence. Au p. 552. B. Stettner écrit des expositions graphiques organisés en 1969 en Hongrie et en étranger. De l'anglais Edward Gordon CRAIG lisons des lignes au p. 553. Craig /1872-1966/ était un des scénaristes des plus éminents de notre siècle, mais son art d'ex libris est aussi digne d'attention. F. Galambos écrit des époux artistes György PÓKA et Anna MESKÓ, qui ont apporté une couleur nouveau dans la vie d'ex libris hongrois /p.556/. György Póka est né en 1944, à Hajdussoboszló et il est professeur agrégé de dessin, comme sa femme, A. Meskó /née en 1943, à Miskolc/ aussi. Le jeune ménage artiste avait cette année une exposition commune dans la Bibliothèque Nationale Hongroise de ses ex libris. A. Semsey présente aux collectionneurs hongrois Antoni GELABERT, artiste graphique espagnol-catalan /p.559/, de qui l'art individuel d'ex libris a beaucoup d'amateurs. Gelabert est né le 19. juin 1911, à Barcelona et étudia au même lieu l'art et le droit, dont il est licencié. Il s'occupe avec des questions de la jeunesse et tâche d'employer l'art comme moyen important d'éducation. Il a gravé environ 160 ex libris et beaucoup d'illustrations. Les livres récents sont les suivants: Catalogue de l'exposition d'ex libris ayant pour sujet la mer /Szczecin, 1966/, organisé de la collection de S. Knap; Spurny, Jan; Josef HODEK /Praha, 1965/; - Graphique de Jaroslav LUKAVSKY /Praha, 1966/; Ex libris de Arkadio LAIGO, livre de P. Ambur /Tallinn 1965/; I. Biennale graphique Internationale, Kraków, 1966 /Catalogue/; Les nouvelles hongroises et étrangers complètent ce numéro. -

---

A Kisgrafika Barátok Köre Értesítője. Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc
 A kiadásért felel: Réthy István KBK titkár - Készült a Népmivveléal Propaganda Iroda sokszorosítójában, 69/1959 - F.v.: Fehérvári Tibor - Megjelent 500 példányban, 4 A/5 iv terjedelemben.